

İVME Hareketi Politika Vizyon Metni

“Eşitlerin Demokrasisi”

Kasım 2021

İVME Hareketi'nin Politika Vizyonu

o İVME Hareketi olarak Türkiye'nin önemli bir dönüşüm sürecinin eşiğinde olduğu bugünlerde Türkiye'de inşa edilecek yeni demokratik rejim hakkında toplumsal tartışmaya katkı sunmak istiyoruz. Bugünkü Türkiye'nin vahim ve göz ardı edilemeyecek sorunları var. Sunacağımız öneriler ise şartlardan dolayı uygulanabilecek politika yaklaşımları arasındaki sadece bir seçenektir. Günbegün kendini daha da büyük bir zorunluluk olarak dayatmaktadır. Geçmiş paradigmalardan kurgulanan bir "restorasyona" değil, güncel sorunlarımıza çare olabilecek yeni bir düzen oluşturmaya ihtiyacımız var. Hem Türkiye'de hem de dünyada yeni bir hayat kurmalıyız. İVME Hareketi olarak, Türkiye'nin toplumsal dönüşümü için sunacağımız somut ve elle tutulur politikalar geliştiriyoruz.

Adil Bir Ekonomik Düzen

o Türkiye'deki gelir ve servet uçurumu akıl almaz noktalara ulaşmış durumda. Ülkenin en zengin %1'i, tüm gelirin neredeyse dörtte birine sahip. Bu oran, ABD, Hindistan, Rusya ve Irak gibi ülkelerden daha yüksek. Türkiye, gelir seviyesindeki eşitsizlik konusunda 119 ülke arasında ilk 10'da. Ülkenin %90'ı ise toplam servetin sadece %18'ine sahip.

o Türkiye'nin bu vahim adaletsizliği gidermesi adına radikal; ama akılcı bir vergi reformuna gitmesi şart. Alt ve orta sınıfın sırtına bindirilmiş vergilerden kurtarıldığı ve yüksek gelirli insanların üzerine düşen gelir ve servet vergilerini ödediği bir sistem kurgulamamız şart. Toplumdaki en alt gelir grubuna mensup vatandaşların üzerine yüklenen acımasız vergi yükünü hafifletmek için asgari ücretler üzerindeki verginin de kaldırılması akılcı bir adım olacaktır. Türkiye'nin çoğunluğunu felç eden KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilerin azaltılması, gelir ve servete endeksli doğrudan vergilerin radikal biçimde düzenlenmesi gerekiyor. En çok ihtiyacımız olan oluşumlardan biri ise, vergi reformunu ayakta tutacak ve kronikleşmiş vergi kaçırmanın önüne geçecek güncel ve dinamik bir vergi denetleme kurumu.

o Özellikle son yıllarda tavan yapan inşaat rantı üzerinden haksız kazançla zenginleşen zümrenin vergi borçlarından, yükümlülüklerinden kaçarak yüklenicisi olduğu ve aslında halkın yararına olması gereken projeler bir an önce kamulaştırılmalı. Türkiye'nin ihtiyacı olan alanlara aktarılması gereken kaynaklar, siyaset eliyle zenginleştirilen bir azınlığın "parlak" geleceğine takas edilmektedir. Vergilerini dahi ödemeyen, borçlarını iktidar eliyle sildirebilen, iktidarın da kamu bankaları üzerinden sürekli desteklediği bu tezgâha dur demek zorundayız. Ancak ödenmeyen borçlar, vergiler, çalışanların ihlal edilen hakları göz önünde bulundurulduğunda yapılacak kamulaştırma süreci orantılı ve adil olacaktır. İktidar bloğunun kendi yandaşlarını beslemek üzere karşılanamaz finansman modeli üzerinden girdiği 'çılgın projeler' yolunun sonu, toplumsal eşitsizlikleri perçinleyen, ekonomik krizi tırmandıran bir kapağa çıkmıştır.

İşçi Hakları ve Emek Rejimi

o Türkiye'nin en yakıcı sorunlarından biri çalışma şartları ve işçi hakları. Hatta ülkemiz bu alanlardaki göstergelere göre dünyada işçilerin temel hak ve özgürlükleri ihlal eden en kötü on ülkeden biri. Toplumsal barışın, refahın ve adaletin sağlanabilmesi için emek rejiminin kökten değişmesi şart. Temel amacı denetimlerden kaçarak, her koşulda kârı maksimize etmek olan bu sistem işçiyi korumuyor, taşeronluğu teşvik ediyor, iş güvenliğini sağlayamıyor, kayıt dışı çalışmaya göz yumuyor ve sayısız iş cinayetine yol açıyor. Çalışan kesimler, Anayasal hakkı olan sendikalaşma ve grev hakkını özgürce kullanamıyor. Sendikalaşmayı zorlaştıran, grev yasaklarını arttıran ve gerçekleşecek grevleri erteleme adı altında yasaklayan bir emek rejiminin insani ve adil bir biçimde sürdürülmesi mümkün değil.

o Demokratik bir toplumun gerçek anlamda tesis edilebilmesi için işçilerin işyerlerinde ve sendikaların çalışma yaşamını ilgilendirecek karar mekanizmalarında söz sahibi ve paydaş olması gerekir. Sendika temsilcileri ve işçi meclisleri, kendi yaptıkları seçimlerin doğrultusunda, ilgili kurumların karar alma organlarına temsilci atayarak, katılımcı bir emek rejimi modelini hayata geçirmeli.

o Özellikle son 40 yılda, işçilerin ve çalışanların sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev hakkı büyük ölçüde kısıtlandı. Ücretlilerin sendikalaşması, greve çıkması ve haklarını talep etmesi neredeyse meşru görülmemeye başlandı. Demokratik ve eşitlikçi bir toplum ancak çalışanların organize olup, kolektif hareket edebildiği bir ekonomik düzende mümkün. Türkiye'de çalışanların emeklerinin karşılığını ve masadaki yerini alabilmesi için sendikalaşma önündeki engellerin kaldırılması, özgür toplu pazarlık mekanizmasının desteklenmesi ve bunların müdahalesiz grev hakkıyla korunması şart.

o Türkiye'deki emek rejiminin bir diğer kritik sorunu uzun ve denetimsiz çalışma saatleri. Birçoğumuz haftalık 45 saat çalışma sınırının çok daha üstünde saatlerde çalışmaya mecbur bırakılıyoruz. Mavi veya beyaz yaka fark etmeksizin mesailerimiz gecenin geç saatlerine kadar devam ediyor. Hatta birçoğumuz hafta sonları da çalışmaya devam ediyor. Fazla çalışmalar için çoğu zaman mesai ücreti bile ödenmiyor. Bu denli uzun ve denetimsiz çalışma saatlerinin insani olan hiçbir yönü yok. Bu kadar çok çalışarak bu kadar az ücret almanın da adil hiçbir yönü olamaz. Bu durumun iş verimliliğini arttırdığı ise gayet şüpheli. Akıl dışı bir sömürü düzenine mahkûm edilmiş haldeyiz.

o Daha mutlu ve sağlıklı bir toplum, ekonomik, sosyal ve siyasal düzenlemelerin iş-yaşam dengesinin gözetilerek gerçekleştirilmesi ile mümkün. Bunun için dünyanın birçok yerindeki denemelerde başarılı sonuçlar verdiğini göz önünde bulundurarak ve hiçbir sosyal ve ekonomik kayıp verilmeden veya pazarlık yapılmadan başta haftalık çalışma süresinin kademeli olarak düşürülmesi, çalışma saatleri dışında çalışanlara işyeri tarafından verilecek emir ve talimatların hukuken yasaklanması, tercihli gün ve saatlere yayılabilen bir çalışma düzeninin oluşturulması ve haftalık çalışma günlerinin 4 güne indirilmesinin tartışılmaya açılması, daha insani bir emek rejiminin inşası için önemli adımlar olacaktır. Bu uygulamaların kronik bir sorun haline dönen işsizliği düşürdüğü, üretkenliği ve verimliliği arttırdığı da bilinmektedir.

İşyeri Demokrasisi

- o İş yerindeki sömürünün önüne geçmenin önemli adımlarından biri, iş yeri demokrasisidir. İşyeri demokrasisi, ekonomik eşitliğin ve adil dağılımın da sağlayıcısıdır – tamamen demokratik bir toplumun oluşması için, sadece politik alanda değil, ekonomik alanda da demokratik pratiklerin tesis edilmesi şarttır. İşyerindeki üretim süreçlerinin bir parçası olan tüm aktörlerin karar alma mekanizmalarına dahil olabildiği, iş yerinin kolektif ve demokratik bir akılla yönetildiği bir anlayış daha özgür ve eşit bir toplumun oluşmasını sağlayacaktır.
- o Çalışanlar tamamen kolektif biçimde işyerlerinin sahipleri ve karar alıcıları olabilirler. Bunun bir yolu çalışan sandıkları/fonları üzerinden, çalışanların kademeli olarak iş yerinin mülkiyetini devralmaları. Böylelikle, üretim süreçlerinin belli merkezlerden yönetilmediği, çalışanların kendi işyerlerinin direkt sahibi olduğu demokratik bir model kurgulanabilir. Üretim süreçlerinin içeriğini, çalışan haklarını, toplumu ve ekolojik gerçekliği daha iyi kavrayan yeni mülkiyet modelleri, ilgili sektörlerin yaratacağı refahın katlanmasını da sağlayabilir.
- o Hibrit ve kamusal mülkiyet modellerinin inşasında devlet de aktif bir rol oynamalı. Halka sunduğu teşvikler ile kamu projelerini halkla birlikte yürütebilir. Böyle bir modelde projenin bir kısmını devlet kaynakları sağlarken, projenin bitişiyile mülkiyet, devlet tarafından projenin yapılış sürecinde görev almış tüm çalışanlara kolektif biçimde devredilebilir. Böyle projelere katılacak kolektifler de isterlerse kaynaklarını birleştirerek sürece dahil olabilir.
- o Devlet yine iş yeri demokrasisini desteklemek ve hibrit veya kamusal mülkiyet modellerini güçlendirmek için yeni kuruluşlara teşvikler sunabilir. Kolektif kaynaklarla tüm çalışanların ortak mülkiyeti olarak kurulan şirketlere uygulanan vergilerde indirimlere giderek bu kolektif mülkiyet modellerinin yaygınlaşmasını sağlayabilir. Bu yöntem ile tüm mülkiyetin illaki devlet üzerinde toplanmadığı ama kamusallaşabildiği bir sistem kurgulanabilme fırsatı doğar.

Güçlü Sosyal Devlet

- o Toplumdaki bireylerin özgür biçimde yaşayabilmeleri, özgürlüğün sadece kâğıtta yazılan bir kavramdan ibaret olmaması için belli eşit koşulların herkese sunulması şarttır. Bunun yolu da güçlü bir sosyal devletten geçer. Güvencesizliğin hüküm sürdüğü bir yerde, vatandaşlar iyi bir yaşam kurabilmeleri için gereken eşit koşullara sahip değillerdir. Bu eşitliğin sağlanması için kamusal, kâr amacı gütmeyen sosyal politika ağlarının kurulması şarttır. Bunlar eğitimden sağlığa, emeklilikten işsizliğe, barınmadan ulaşım ve öğrencilere kamu eliyle yurt sağlanmasına kadar birçok temel hizmeti ve hakkı kapsar. Bugün bile 65 yaş üstünde yer alan kişiler her gün artan şekilde istihdama katılmak durumunda kalırken Türkiye'de demografik gerçeklerin ortaya koyduğu gerçeklere dayalı olarak sosyal güvenlik sisteminin finansmanının ilerleyen dönemlerde emekli-çalışan oranı içerisinde artan güvencesizliklerle birlikte sürdürülebilir olmadığı biliniyor. Güvencesizliğin sürekli arttığı dünyamızda ve Türkiye'de barınmanın, eğitimin, gelirin, sosyal korumanın da artık temel bir hak olarak tanımlanması, insani bir toplumsal düzenin inşası için şarttır.

Kamucu ve Toplumcu bir Demokratik Kalkınma Modeli

o Yeni endüstriyel modellerin öne çıktığı bu dönemde Türkiye'nin tarımdan sanayiye farklı sektörlerde toplumun faydasını öncelik haline getirebilen, piyasa dinamiklerine mahkûm olmamış bir demokratik kalkınma modeline ihtiyacı var. Refah içinde bir toplumun oluşması için sadece radikal yeniden dağıtım politikalarının, emek ve mülkiyet rejiminin dönüştürülmesi yeterli değildir.

o Ekonomik kalkınma için kamu yararını gözeten ve ulusal ekonominin güçlenmesini sağlayacak, uzun vadeli bir kalkınma modeline ihtiyacımız var. Bu kalkınma modelinin merkezinde demokratik ve planlamacı bir yaklaşım yer almalı. Türkiye'deki 40 yıllık neoliberal süreç, ekonomik kalkınma için çok değerli olan Türkiye'deki planlamaya dayalı vizyonu tahrip etti. Geçmiş deneyimlerimizden de yararlanarak yeni ve demokratik bir planlama ve kalkınma modelini kurgulamamız gerekiyor. Bu süreçte de devletin demokratik denetime tabi olacak şekilde bir planlama ajansını yeniden canlandırması hayati bir rol oynamaktadır.

o Ancak devletin halkı karar alma mekanizmalarından dışlayarak kurguladığı, bürokrasinin tahakkümü altında oluşturulacak kalkınma stratejileri demokratik bir vizyon ile çelişecektir. Halkın talep ve ihtiyaçlarına kulak verebilecek bir kalkınma modeli ve ekonomik vizyon geliştirilmesi için halkın bu politikaların oluşturulması sürecinde aktif bir rol oynaması gerek. Yeni demokratik kalkınma vizyonunun ve kalkınma stratejilerinin baskıcı ve keyfiyete evrilen bir merkezden dayatılmayıp yerelden beslenerek katılımcı demokratik değerlerle yan yana yürüebilmesi şarttır.

o 21. yüzyıla uygun biçimde katma değeri yüksek tarımsal ve endüstriyel üretimin yeniden canlanabilmesi için devletin yeni teknolojik dönüşümleri de hesaba katarak, vatandaşa teşvik ve gerekirse eğitim fırsatları sunarak, tarımın ve sanayinin yeniden değerli bir sektör haline dönüşmesini sağlaması gerekiyor. Bu üretim süreçlerinde ise teşviklerin katılımcı ve demokratik iş yeri modellerine öncelik verilmesi ekonomik anlamda daha eşitlikçi ve refah üretebilecek bir sistemin inşası için kritik roldedir. Yenilikçi kooperatif modellerinin uygulamaya konulması da bu süreçte önemli rol oynamaktadır.

o Tarım ve sanayinin yeniden canlandırılmasında üretim yerlerinin geleneksel bölgelere sıkıştırılmaması ve Türkiye'deki alternatif bölgelere yayılması, Türkiye ekonomisinin bölgesel eşitsizliğini de gidermek için önemli bir adım olacaktır. Üretim bölgelerinin Türkiye'de daha eşit yayılımı, büyük kentlerdeki nüfus yoğunluğu sorununu çözmeye fırsatını da sağlayabilir.

o Yeni üretim bölgelerinin ve daha eşit bir ekonomik coğrafyanın oluşabilmesinde devlet yine önemli bir rol oynayacaktır. Bu bölgelere yönelimi sağlamak için alternatif üretim bölgelerinde toplumsal yaşamı besleyebilecek kapsamlı eğitim, kültür-sanat, eğlence ve spor tesislerinin inşasına devletin teşvikler sunması, bu süreci aktif biçimde desteklemesi gereklidir.

Çevreci Mücadele: İklim ve Ekoloji Krizine Karşı Yaklaşım

o Bu ekonomik düzen sadece insana değil, doğaya ve doğadaki canlılara da zarar veriyor, onları da alabildiğince sömürüyor. İklim ve ekoloji krizi ile insanın üstüne çöken bu adaletsiz ekonomik düzenin kökeni aynıdır, çözümü de aynı yerdedir. Bugün iklim krizinin en büyük sorumluları, aynı zamanda da ekonomik sömürü ve eşitsizliğin en büyük kaynağı olan mega-şirketler, sermayedarlar ve buna göz yuman hükümetlerdir. Tam da bu nedenle, kapsayıcı bir tarihsel blok vizyonundan vazgeçemeyiz.

o Bu üretim ve tüketim modeli sürdürüldüğü sürece ne iklim ve ekoloji krizine çözüm bulabiliriz ne de güvencesizliğimiz ve eşitsizliğimizin kökenlerini ortadan kaldırebiliriz. Karbonsuz ve temiz bir ekonomi, yaşanabilir bir gezegende eşitlikçi ve sağlıklı bir ekonomi anlamına da gelir. Bu vesileyle Türkiye'nin altyapısının da bir dönüşüm geçirmesi ve daha sürdürülebilir ve çevreci enerji üretim sistemlerine geçiş yapması gerekmektedir.

o İklim ve ekoloji krizine karşı doğru önlemler alınmazsa bunun hem toplum için hem de ekonomimiz için ağır bedelleri olacaktır. İklim felaketlerine karşı doğru önlemlerin alınmaması daha çok yangın, sel, heyelan, kuraklık, müsilaj krizi yaşamamız anlamına gelecektir. İklim krizinin afetler boyutunda ödeteceği bedeller sadece yaşamlarımızı değil ekonomimizi de tehdit altına sokmaktadır. Benzer şekilde, kuraklığın ve iklim şartlarının dönüşmesi üretim süreçlerine de büyük zararlar verme riski taşıyor. Bu krizle mücadele etmek aynı anda daha sağlam bir ekonominin inşası için de şarttır.

o Doğal felaketslere karşı hem uzun dönem planlamalar yapılmalı hem de akut bir sorunla karşılaşıldığında bununla mücadele edecek devlet kapasitesi inşa edilmelidir. Akut sorunlara cevap verebilecek kapasitenin inşası için ise piyasa dinamiklerine göre şekillendirilmiş bir afet koordinasyonu ve teçhizat alımı yetersiz kalacaktır. Afetlerle mücadele için kamucu bir anlayış şarttır.

o Bugün insan haklarından bahsettiğimiz kadar çevre hakkından, hayvan haklarından ve doğanın haklarından da bahsedebilmemiz gerekiyor. Bu sorunu aşma yolunda doğadaki bütün varlıkların bir hak öznesi olarak tanımlanması zorunluluktur.

Demokrasiyi Demokratikleştirmek

o Biz yurttaşların kendi kaderini tayin etme hakkının sağlanabilmesi için devletin demokratikleşmesi gerekmektedir. Bugünün Türkiye'sinde bunun ilk adımı demokratik kurumları yeniden inşa etmekten geçiyor. Ancak bu yaklaşım, demokratik bir devlet ve toplum anlayışının ülkemizde derinleşmesi için sadece bir ilk adım olarak görülebilir. Devlet, halkın iradesini yansıtabilen, toplumun doğal bir uzantısı olarak görülen, belli bir zümrenin değil toplumun çıkarlarını gözetten bir araca dönüşmediği sürece halka karşı bir hegemonya aracı olarak kalmaya devam eder. Halbuki devlet, halkın kendi kaderini belirlemek için sahip olduğu en temel siyasal araçtır.

Radikal bir demokratik dönüşüm geçiremeyen her devlet halkına gerçekten ait olmayan bir yapı olarak kalacak ve halkın bir siyasal özne olarak devlete yabancılaşmasına sebep olacaktır. Bu aynı zamanda demokrasi kavramının da yeniden düşünülmesini gerektirmektedir. Demokrasinin kendisi demokratikleştirilmelidir.

o Demokratik değerlerin tam anlamıyla tesis edilmesi sadece siyasal değil, aynı anda ekonomik anlamda da demokrasiyi gerektirir. Halkın ekonomik anlamda belli grupların hegemonyası altında kalması, kendi kaderini tayin edebilme hakkının ekonomik eşitsizlikler ve iş yerindeki anti-demokratik yapı tarafından engellenmesi gerçek bir demokrasi anlayışıyla çatışmaktadır. Ekonomik alanda, iş yerinde, toplumda eşitlikçi ve halkın üretim süreçlerindeki karar mekanizmalarına dahil olduğu bir model sağlanmadan bireyin kendi kaderini gerçekten tayin edebilme gücü kısıtlı olacaktır. Bu çatışma giderilmeden, demokratik değerler üzerine bir toplum inşa edilmeden, bireyin gerçekten özgür olabilmesi mümkün olmayacaktır. Kapitalizm ile demokrasi arasındaki uyumsuzluk tam da burada ortaya çıkmaktadır. Belirli bir zümrenin çıkarlarının öncelik kazandığı bir yerde, demokrasinin ayakta kalması da mümkün değildir. Bu zümrenin çıkarları siyasal ve ekonomik yapıyı er ya da geç eşitliğin de özgürlüğün de yok olduğu anti-demokratik bir yöne itmeye mahkumdur.

Eşitlerin Hukuku

o Adaletsizliğin gündelik bir alışkanlık haline geldiği, kamuyu temsil eden hemen her kuruluşun yaratılan haksızlıkların kaynağı olduğu mevcut durumun sona erdirilebilmesi hukukun yeniden inşası ve eşitlerin demokrasisi ile mümkündür. Anayasa ile doğan temel hakların yurttaşlardan sığınmacılara bütün toplumdan esirgendiği ve sadece belirli bir zümrenin çıkarlarını gözeten bir sistemin yaratıldığı günlerin geride kalabilmesi için, hukuki güvencenin istisnasız herkes için uygulanmasını savunuyoruz. Hukukun üstünlüğü, ancak herkes için her yerde hak savunusunun yapılabildiği bir zeminde kalıcı olabilecektir.

o Demokrasinin özünden kopmasının önüne geçebilmek için hukukun yeniden eşitlerin arasındaki bir ilişki olarak tanımlanması gerekiyor. Bu anlamda, Türkiye'de kapsamlı bir hukuk reformuna ihtiyaç var. Yargısal atama süreçlerinin siyasetin gölgesinde kalmasını engelleyebilmek adına karma seçim sistemleri ile detaylı yetkinlik kriterlerinin tahkimi gibi öneriler ele alınabilir.

o Yargının sürekli olarak siyasi davalar ile mutantlaştırıldığı ve temel özelliklerini kaybettiği dönemlerin tekrarını yaşamamak adına teftiş mekanizmalarının iktidar etkisinden bağımsızlaştırılması ve özerk bir güç haline getirilmesi değerlendirilmelidir. Yargı erkinin verilen kararlara ilişkin hukuki sorumluluğunun yeniden tesisi ile hem siyasi baskı bertaraf edilebilir hem de ihmal ve kasta dayalı hukuksuzlukların önüne geçilebilir.

o Kamu ekonomisi ve maliyesinin denetiminin engellenmesinin sebepsiz zenginleşme için önemli bir enstrüman haline geldiğini görüyoruz. Sayıştay'ın Türkiye'de sahip olduğu denetim yetkisi artırılmalı, kurumsal kapasitesi yerel ve ulusal demokratik mekanizmalar ile tahkim edilmeli ve meclis denetimi içerisindeki fonksiyonu genişletilmelidir.

Yenilenmiş Bir Merkez-Yerel Yönetim Dengesi

- o Geçmiş ve bugünün deneyimlerine dayanarak, devleti yönetenlerin ülkeyi tahakküm altına alamadığı, tüm yetkilerin tek bir merkezde toplanmadığı, yerel karar alma mekanizmalarının etkin olduğu demokratik ve katılımcı bir siyasal modele ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Merkez ile yerel ilişkisini yeniden tasarlayan bir yerel yönetim reformuna ihtiyacımız var. Örneğin, valiler, mecliste kurulacak komisyonlar tarafından vekillerin en az 5'te 3'ünün onayıyla dört veya beş yıllık aralıklarla demokratik yollarla güçlendirilmiş bir parlamenter sistem dahilinde belirlenebilir. Veya yerel düzeyde, yerel halk tarafından seçilebilir.
- o Yurttaşların kendilerini ilgilendiren meselelere, aracısız bir şekilde dahil ve siyaseten etkili olabileceği mekanizmalar oluşturulmalı. Bunun sağlanmasında kent ve mahalle konseyleri/forumları gibi yapıların önemli bir rolü olacaktır. Bu tarz yapıları belediyelerin kurumsal yapısı içine eklemleyerek, yerel halkın belediyedeki karar alma süreçlerinde sürekli olarak bir denetleyici ve danışman rolü üstlenmesi mümkün hale gelebilir. Ancak böyle biz yurttaşların özgürlüğü ve siyasete eşit katılım hakkı korunabilir. Tüm bu yaklaşımların özünde radikal ve katılımcı bir demokrasi anlayışı yatmaktadır
- o Yerel yönetimlerin idari ve mali yetkileri, merkezi idareden, merkezi idarenin taşra örgütlenmelerinden ya da yerel yönetimlerin organizasyonel yapısı içerisinde diğer organlardan gelecek tırpanlama hamlelerine karşı korunmalıdır. Merkezin yerel yönetimler üzerinden bir tahakküm kurması, demokrasinin katılımcı ve yerel ruhunu zedeleyecektir, yerel halkın kendilerini bizzat ilgilendiren konular hakkında söz sahibi olabilmelerini kısıtlayacaktır.
- o Yerel yönetim reformunun kentli haklarını gözeterek hazırlanması, toplumcu belediyecilik anlayışının her kademe yerel yönetimin temel felsefesi haline gelmesi insanlık onuruna yakışan bir yaşam alanı oluşturmak için elzemdir.

Canlı Bir Sivil Toplum

- o Toplumsal örgütlenmenin bir diğer ayağı da sivil toplum örgütleri ve hareketleridir. Vatandaşların bir araya gelerek taleplerini dile getirmeleri, seçilmişlerin üstünde baskı kurmaları ve etki alanı yaratmaları en doğal demokratik haklarıdır. Hükümetler ideoloji ve taleplerine bakmaksızın bu yapılanmaların önünü açmalı, toplumun kendi içinde örgütlenmesine izin vermeli ve alan tanımalıdır. Karar alma mekanizmalarında doğrudan söz sahibi olmaları bir yana, daha uzun vadede siyaseti şekillendirebilmek için örgütlenebilmek radikal ve katılımcı demokrasi anlayışını güçlendirir.

İfade ve Basın Özgürlüğü

o İfade ve basın özgürlüğü demokratik bir toplumun vazgeçilemez parçalarıdır. Türkiye geçmişte de bugün de bu özgürlüklerin ciddi biçimde baskı altında tutulduğu bir ülke oldu. Mevcut iktidar altında medyanın neredeyse tamamen tekelleştiği, iktidarın nüfuzunun altına girdiği, sansürün ve oto sansürün tamamen olağanlaştığı bir medya aygıtı oluşturuldu. Alternatif haber alma kaynaklarının iyice köreldiği, farklı seslerin ve figürlerin ana akım medyada asla yer bulamadığı koşullar altında yaşıyoruz. Hiçbir siyasi iktidarın basını tahakküm altında tutamadığı, iktidar ve sermayenin yakın ilişkilerinin halkın haber alma hakkını engellemediği bir Türkiye inşa etmek zorundayız. İktidar ile yakın ilişkilere girmeye meyilli olan büyük medya sermayesinin de denetlenmesi basın özgürlüğü için hayati boyuttadır. Basın özgürlüğü, devlet-sermaye ilişkilerinin doğasından ayrı değerlendirilemez.

o Alternatif haber alma kaynaklarına ulaşmak için çağımızdaki en önemli araçlardan biri de dijital teknolojiler. Sosyal medyanın ve internet haberciliğinin bu denli yaygın hale geldiği bir devirde, dijital teknolojilere erişimde oluşacak eşitsizlikler, insanların alternatif haber alma kaynaklarına ulaşma kapasitelerini de etkileyecektir. Bundan dolayı tüm toplumun dijital teknolojilere olabildiğince eşit biçimde sahip olabildiği ve bu teknolojileri etkin şekilde kullanabildiği bir altyapı oluşturmak da basın özgürlüğü ve haber alma hakkının güvence altına alınabilmesi için şarttır.

o Demokratik bir ülkenin olmazsa olmazı olan ifade özgürlüğü, bugün de büyük bir baskı altında. Söylenen herhangi bir söz, iktidarı hedef alan herhangi bir eleştiri biz yurttaşların özgürlüğünü ve can güvenliğini tehdit altına sokabilecek haldedir. Yurttaşların hür bir şekilde kendilerini ifade edemediği, devletin bu hakkı garanti edemediği ve koruyamadığı bir ülkede, demokratik bir rejimin var olduğu söylenemez. Gelecekte de Türkiye'de tüm yurttaşların özgürce konuşabilecekleri bir kurumsal özgürlük yapısı inşa etmek zorunda. Bundan öte, yurttaşların özgürce kendilerini ifade etmelerine engel olabilecek toplumsal baskılara karşı da yurttaşları aktif biçimde koruması gereken yine devletin ta kendisidir. Devlet, toplumun herhangi bir kesiminin hassasiyetlerini gerekçe göstererek ifade özgürlüğünü sınırlandırmamalı. Özgürce tartışma yapılamayan bir ülkede herhangi bir ilerleme sağlanamaz, dinamizm yok olur ve demokrasi körelir.

Tek Tipleştirmeye Karşı Çoğulcu Bir Toplum Anlayışı

o Türkiye son 20 yıl boyunca tek bir kimliğin, tüm topluma dayatıldığı bir siyasal zihniyet tarafından baskı altına alınmış durumda. Ancak Türkiye'nin gerçek kimliği, tek bir boyuta indirgenemeyecek kadar çeşitli. Bu çeşitliliği baskılamak ve topluma tekil bir kimlik dayatmak bu topluma bir deli gömleği giydirmeye benzer. Toplum içerisinde her yere sirayet etmeye çalışan ve devlet kademelerinde yapılanan tarikat ve cemaatler hükümetle iş birliği halinde bu tekil kimlik hegemonyasının aracısı ve üreticisi konumundadır. Devletin ve hükümetin hiçbir şekilde toplumun herhangi bir kesimine ayrıcalık sunmadığı, o kesimlerin kimliklerini öncelemediği bir yapı kurulmalı. Bu açıdan, son 20 yıldır bize dayatılan muhafazakâr milliyetçi hegemonyaya ve gelecekte dayatılmaya çalışılacak herhangi bir siyasal hegemonyaya karşıyız.

Kadın ve LGBTİ+ Mücadelesi

o Türkiye'de kadınlar ve LGBTİ+'lar toplumda eşit ve adil bir şekilde yer alamıyor. Hiç kimse cinsiyetinden veya cinsel kimliğinden ötürü herhangi bir toplumsal alandan dışlanamaz. LGBTİ+'lar için anayasal tanınmanın sağlanmasına yönelik anayasadaki eşitlik tanımının toplumsal cinsiyet perspektifini de gözetererek cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ibarelerini içerecek şekilde genişletilmesi ve LGBTİ+'ların eşit yurttaşlığına dair anayasal ve diğer ilgili kanunlarda yasal düzenlemeler yapılması gerekiyor.

o Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine hapsedildiği ataerkil toplum anlayışı değişmek zorundadır. Ataerkil toplumun yapısının dönüşümü sadece kadınların değil tüm insanların özgürleşmesini sağlayacak bir adımdır. Kadını eve hapseden, eğitim ve çalışma hakkından mahrum bırakan, anne, abla, kardeş veya eş rolüne indirgeyen anlayışın eşit yurttaşlık temeli üzerine kurulu bir toplumda yeri yoktur. Anayasa ve yasalar ailenin korunması için değil, bireyin hak ve özgürlüklerinin korunması yönünde düzenlenmelidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin değil, her bir bireyin kendini gerçekleştirme hayali üzerinden eşit fırsatların sunulduğu bir vatandaşlık imkanının kamu gücü ile mümkün kılındığı bir Türkiye istiyoruz.

o Ayrımcı anlayışın dönüştürülmesi için devletin de toplumu cinsiyetçiliğe, homofobiye, transfobiye, bifobiye, interfobiye ve hatta kuirfobiye karşı aktif şekilde bilinçlendirmek için çaba sarf etmesi şarttır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi ve ayrımcılığın önüne geçilebilmesi için devletin eğitim sistemini, kamusal kitle iletişim araçlarını bu bilinci aşılayacak şekilde dönüştürmesi ve kamuyu bilinçlendirme kampanyaları düzenlemesi gereklidir. Ayrıca, okullarda kapsayıcı bir şekilde, uzmanlar tarafından "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği", "Cinsel Yönelim Eşitliği" ve "Cinsellik Eğitimi" verilmelidir.

o Hiçbir vatandaş cinsiyetinden veya cinsel kimliğinden dolayı aynı iş karşılığında daha az ücrete layık görülemez. Kamu veya özel sektörde ayrımcılığa sebebiyet veremeyen işe alım ve terfi süreçleri yürütülmelidir ve ekonomik hayata katılımında herkes için fırsat eşitliği sağlanmak zorundadır. Eşit iş, eşit maaş demektir. Cinsiyet eşitliğinin ve dinamik bir toplumun önünü açmak için kadınların genç yaşta çalışma hayatında eşit bir yer edinebilmeleri adına her türlü teşvik ve altyapının oluşturulmasını bir zorunluluk görüyoruz. Bu altyapı, eğitimden, sosyal politikalara, örgütlenme hakkından, çalışma hayatının denetimine kadar birçok alanda oldukça ciddi yenilikleri ve reformları gerektiriyor. Aynı zamanda, geleneksel olarak kadınların üzerine yıkılan "görünmez iş yükünü" görünür kılmak da bu eforun bir parçası olmalı.

o Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli şiddetin, kadın ve LGBTİ+'lara yönelik nefret cinayetlerinin sayısının her gün artmaya devam ettiği ülkemizde, kadınların ve LGBTİ+'ların güvenliği için gerekli olan yasal mevzuatın güçlendirilmesi ve bunun harfi harfine uygulamaya konulması can güvenliğimiz için şarttır. Her şeyden önce, bu konunun özünü yansıtan, İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden yürürlüğe alınması, eksiksiz ve etkin şekilde uygulanması ve hatta içeriğinin genişletilmesi konusunda çalışılması şarttır.

Etnik ve Dini Ayrımcılığın Son Bulduğu Bir Türkiye

o Türkiye'nin geleceğinde herhangi bir kimliğin ayrımcılığa uğrayamayacağı bir kurumsal altyapıyı oluşturmak zorundayız. Bunun da yolu kapsayıcı bir laiklik anlayışından geçiyor. Laikliğin ayakta kalamadığı hiçbir toplum çoğulcu veya demokratik kalmaz. Kimse kimliği sebebiyle kamusal alandan dışlanamaz. Kimsenin etnik kimliği veya inancı (ya da inançsızlığı) bir ayrımcılık konusu olamaz ve tanınmamaları kabul edilemez. Herkes kim olduğunu düşünüyorsa bunu açık bir şekilde söyleme ve yaşama hakkına sahip olmalı. Ayrımcılığa sebep olabilecek tüm resmi veya gayri resmi engeller kaldırılmalı. Ayrımcılığın önlenilebileceği bir toplum inşa edebilmek için geçmiş ayrımcılık örneklerimizi de konuşabileceğimiz ifade özgürlüğü ortamı sağlanabilmelidir.

o Türkiye'de bu ayrımcılığın bugün en somutlaşmış örneği Kürt sorunudur. Kürt sorunu da toplumun önünde, demokratik ve sivil yollarla siyasi arenada tüm seçmenlerin iradesine saygı duyularak çözüme ulaşmalı. Tercih edenin Türkçe'nin yanı sıra isterse anadilinde de eğitim görebilmesi gibi talepler tartışılıp, farklı tarafların bir uzlaşmaya varmasıyla nihai bir sonuca ulaşmalı. Bu süreç şeffaf bir şekilde yürütülmeli ve toplumsal anlamda diyalog kurma reflekslerimizin oluşmasına önayak olmalı. Çözüm sadece siyasi alanda kalmamalı, tabana yayılarak, toplumsal düzeyde de barışçıl ve huzurlu ilişkilerin öne çıktığı bir dönemin başlangıcı olmalıdır.

o Ayrımcılığın son bulabilmesi için Türkiye toplumunun mensubu olan her vatandaşın kültürel faaliyetlerde de kendilerini istedikleri gibi ifade edebileceği bir ortam sağlanmalı. Konser veya tiyatro gibi en basit etkinliklerde bile insanların istedikleri dilde etkinlikler düzenleyememesi, ifade özgürlüğünü de demokratik toplum anlayışına da ters düşsektir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Dönüşümü

o İnanç özgürlüğünün en temel ögesi tüm düşüncelerin eşit bir biçimde tanınabilmesi, kendilerini ifade edebilmeleri ve eşit bir temsile sahip olmalarıyla mümkündür. Bu açıdan günümüzdeki Diyanet İşleri'nin kurumsal yapısı inanç özgürlüğüne ters düşmektedir. Belli bir dinin, belli bir mezhebinin ve yorumunun temsilcisi haline gelen DİB, Türkiye toplumundaki inanç çeşitliliğini yansıtmaktan ve temsil etmekten çok uzak bir noktadadır. Bu açıdan, DİB bütün inançları (ve inançsızlığı) kapsayacak, temsil edecek ve onlara yasal statü tanıyacak şekilde ya baştan aşağıya derin bir reforma tabi tutulmalı ve bu özellikleri kazanmalı ya da bu reform amacına ulaşamıyorsa, tamamen kapatılmalı ve toplum yeni çözümler üzerine kafa yormalıdır.

Barışçıl, Akılcı ve Diplomasiye Dayalı Dış Politika

o Türkiye son 20 yıldaki dış politikalarıyla yalnızlaşmış, itibarı zedelenmiş, diplomatik alanlardan dışlanmış ve tüm komşularıyla kavgalı olan bir noktaya geldi. Türkiye'nin komşuları ve bölgesiyle kavgalı olmayacak, gerilimin merkezinde yer almayacak, Türkiye'nin mezhep ve kimlik politikalarına alet olmayan, yöneticilerin kişisel ajandaları için araçsallaştırmadığı, rasyonel bir zemine kurulmuş bir dış politika vizyonuna ihtiyacı var. İtilafları çözmek için diplomasi ve diyaloga yönelen ve kaba kuvvete başvurmayan bir ülke olmalıyız. Türkiye, diplomasiyi etkin şekilde kullanarak uluslararası düzende önemli bir diplomatik güç haline gelebilecek kapasiteye sahip bir ülke. Komşularıyla sorunlarını gideren, diyalog kurabilen bir Türkiye'nin ise yeni politik ve ekonomik ortaklıklar kurma fırsatı olacaktır. Barışçıl ve diyaloga dayalı bir dış politika ülke içerisinde huzurun da teminatıdır

Akılcı ve Denetime Dayalı Göç Politikası

o Türkiye, mevcut iktidar altında uygulanabilir ve gerçekçi bir göç politikasına sahip değildir. İktidarın denetimsiz göç politikaları hem Türkiye'ye günbegün sıkıntılar yaratmakta, taşıyamayacağı yükler bindirmekte hem de "göçmenleri", sığınmacıları ve mültecileri denetim altında tutmayarak risk altına sokmaktadır.

o Göçmenlerin ve mültecilerin denetimsiz göç politikasından dolayı kayıt altında olmaması, kayıt altında olanların koruma mekanizmalarına erişimlerinin sağlanmaması, sığınmacı ve göçmenlerin de sömürülmesinin yolunu açıyor. İktidarın herhangi bir öngörüye dayanmayan ve aslında var olmayan göç politikası, sermayenin göçmenleri istediği gibi sömürebilmesine, insanlık onuruna sığmayacak şekilde çalışma şartlarına mahkûm edilmesine de sebep oluyor. Bu iktidar ve sermayesi için, göçmenler ve mülteciler de bir ucuz iş gücü olarak araçsallaştırılıyor. Bu anlamda göç politikalarının düzenlenmesinde sosyal uyum programlarının sürekli olarak güncellenmesi ve yaygınlaştırılması hem ev sahibi topluluklar hem de sığınmacılar ve göçmenler için gündelik hayatta rastlanan sorunların ötelenmesi yerine çözüme kavuşturulabilmesi açısından zorunludur.

o Türkiye'deki göçmenler ve mültecilerin yanı sıra bütün toplumu da göç olgusu ile karşı karşıya getiren bir diğer iktidar politikası, AB ile yapılan mülteci anlaşmasıdır. Bu anlaşma Türkiye'yi göçmenler ve mülteciler için bir açık hava hapishanesine çevirirken AB'nin üstüne düşen sorumluluktan kaçmasını sağlamaktadır. Bu anlaşma ile Türkiye'nin de üzerine orantısız bir yük bindirilmektedir. AB'nin kendi sorumluluklarından sıyrılması için iktidar ile yaptığı iş birliği Türkiye'de otoriter bir rejimin üstü kapalı bir şekilde güçlenmesini de sağlamaktadır. Bu politika hem yurttaşlar hem de göçmenler ve mülteciler için adaletsizlik yaratıyor. Bir yandan da Türkiye'deki demokrasi mücadelesini baltalıyor. Bu politikadan acilen vazgeçilmesi ve tüm diplomatik yollara başvurarak AB'nin üstüne düşen sorumluluğu yerine getireceği yeni bir anlaşmaya gidilmesi gerekmektedir.

- o Türkiye dünyada bulunduğu coğrafi konum gereği birçok göç akımına maruz kalmaya açık bir ülkedir. Türkiye'nin gelecekte karşılaşacağı göç dalgalarına karşı şimdiden hazırlanması ve bu dalgaları kontrol altında tutabilmek için akılcı politikalar geliştirmesi şarttır. Bu bağlamda ekoloji ve iklim krizi de büyük bir önem teşkil etmektedir. Ekoloji ve iklim krizi hızlandıkça Türkiye'nin "iklim mültecilerine" maruz kalma ihtimali gittikçe artacaktır. Türkiye'nin akılcı bir göç politikası geliştirirken, iklim krizinin yaratacağı koşulları göz önünde bulundurmayı unutmaması gerekir ve hali hazırda göç alanında oluşan beşeri sermayeye dayanarak göç yönetimi konusunda katılımcı ve dinamik bir "göç yönetimi" perspektifi oluşturulmalıdır.
- o Türkiye'nin göç politikasının bir diğer ayağı ise dış politika vizyonu ile doğrudan bağlantılıdır. Türkiye, barışçıl bir dış politika izlediği ve diplomasiyi etkin biçimde kullanmadığı sürece yarattığı tahribat ile yeni göç dalgalarının oluşmasına sebep olma riskine sahiptir. Bu açıdan, barışçıl ve diplomasiye dayalı bir dış politika, akılcı bir göç politikasının da önemli bir parçası olarak görülmelidir.
- o Türkiye'deki denetimsiz ve fiili anlamda var olduğu söylenemeyecek olan göç politikasının sorumluluğu göçmenlere veya mültecilere yıkılmamalıdır. Göçmenlerin ve mültecilerin toplum içerisinde hiçbir şiddetle karşılaşmaması için güvenli bir ortamın sağlanması toplumsal huzur ve barış için elzemdir. Bu açıdan ayrımcılığa veya ırkçılığa yol açabilecek ve şiddet eylemlerini körükleyebilecek yaklaşımlara karşı net bir tavır almak gerekmektedir. Bu bir insanlık onuru ve insan hakları meselesidir.

Eşit, Kaliteli ve Çağdaş Eğitim

- o Türkiye'nin eğitim sistemi çökmüştür. Müfredat siyasi amaçlara göre yama yama çarpıtılmış, devlet okullarında eğitim kalitesi düşürülerek ücretlerini karşılayabilen veliler özel okullara diğerleri ise kalitesiz ve fayda sağlamayan okullara mahkûm edilmiştir. Daha da fenası, birçok öğrencinin kontenjan sorunlarından dolayı istemeden İmam Hatip Okullarına mahkûm edilmesidir. Sınav soruları çalınarak milyonlarca vatandaşın hakkı gasp edilmiş, işsizlik probleminin ertelenmesi adına ülke apartman üniversitelerine boğulmuş, cemaat ve vakıfları güçlendirmek için öğrenci yurtları ihmal edilmiştir. Türkiye'nin geleceğini şekillendirmede belki en önemli unsur olan eğitim sisteminin reform edilerek siyasi kaygılardan ve propagandalardan uzak, bilime dayalı, çağdaş bir hale getirilmesi hayati önemdedir.
- o Bunun ötesinde, Türkiye'de eğitim eşitliği sağlanmalıdır. Müfredatın güncellenmesinin ve fiziksel iyileştirmelerin yanı sıra öğretmen kadrolarının doldurulması, yetkinliklerinin arttırılması, maaş ve performans kriterlerinin düzenlenmesiyle devlet okullarında eğitimin kalitesinin arttırılması, Türkiye'nin istisnasız her yerinde öğrencilerin okula ve gıda, barınma, eğitim araç gereçleri, internet gibi temel ihtiyaçlarına kolay erişiminin sağlanması, örgün eğitime katılımın önündeki cinsiyetçi engellerin ortadan kaldırılması bu eşitsizliklerin azaltılması için atılacak öncelikli adımlardır.
- o Eğitim müfredatı yenilenmeli ve çağın gerekliliklerine uygun hale getirilmelidir. Dijital okuryazarlık, siber zorbalıkla başa çıkma, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi eğitimler müfredata dahil edilmelidir.

Akademide Özgürlük ve Liyakat

o Bugün Türkiye'de üniversiteler ve akademi topyekûn saldırı altındadır. Bir yandan muhalif akademisyenler kanun hükmünde kararname ile ihraç edilirken diğer yandan intihal suçu işlemiş yetkinlik sahibi olmayan kişilerin bir gece yarısı marifetiyle en üst makamlara getirilmesi ve kişiye özel açılan kadrolara atanan tanındıklar akademide ciddi bir liyakat sorunu yaratmıştır. Gerek YÖK eliyle gerek bilfiil güvenlik kuvvetleriyle yapılan baskı ve gösterilen şiddet birçok akademisyenin yurtdışına göç etmesine sebep olmuş, ülkede kalan bilim insanları ise bu baskı ortamında üretken olamamaktadır. Bu liyakat kaybı ve baskı ülkemizin bilim üretme kapasitesini ciddi anlamda yaralamıştır.

o Türkiye'nin günümüz dünyasında katma değer üreten bir ülke olması ancak akademiye özerkliğin tesis edilmesi, yöneticilerin üniversite mensupları tarafından belirlenmesi ve kadroların liyakat temelinde güncellenmesi ile mümkündür. Siyasi aktörler kampüslerden elini çekmeli, eğitim kurumları hakkındaki kararları bu kurumlara mensup öznelerin verebileceği bir kurumsal altyapı inşa edilmeli, YÖK gibi siyasetin akademiye kontrol etme aracı olan kurumlar ya kapatılmalı veya yetkileri ciddi şekilde kısıtlanmalıdır. Yine siyasi sebeplerle ihraç edilen akademisyenler görevlerine iade edilmeli, yetkin olmadığı halde parti ilişkileri sayesinde kadro bulanlar ayıklanmalıdır.

Cehalet ve Hamasete Karşı Bilim

o Yıllardır kullanılan bilimi ve öğrenmeyi aşağılayan dil ve uygulamalar hem toplumda hem de devlet yönetiminde bir cahiliyet övgüsüne sebep olmuş, siyasi çıkarlar doğrultusunda belirlenen devlet politikalarının hamasetle savunulması olağan hale gelmiştir. İktidar kendi ideolojik ajandasını dayatmak amacıyla evrim teorisini bile yasaklayacak kadar bilimle bağını koparmıştır. Türkiye'nin acilen hamaset dilini bırakarak, bilime devlet ve toplum nezdinde itibarını geri iadesi gerekmektedir. Karar mekanizmalarının bilimsel temellere dayandırılması, Covid-19 salgının yönetiminden tarım ve ekonomi politikalarına birçok alanda iyileşme sağlayacaktır. Bu bilimsel anlayışın özünde de karşısına aldığı dogmatik ideolojilere ışık tutacak sorgulayıcılığın ve yanlışlanabilirliğin değer gördüğü bir yaklaşım yatmalıdır. Bilim de eleştirdiği düşünce kalıplarına benzer şekilde dogmatizme yenik düşmemelidir.